

تاثیر کرونا بر آموزش پایه اول ابتدایی (مطالعه موردی رضایت والدین)

عصمت کیانی^۱، حسین حسین نژاد^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه شناسی (نویسنده مسئول)

^۲ عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

چکیده

به دلیل شیوع ویروس کرونا تعداد زیادی از مدارس و دانشگاه ها مجبور شده اند فعالیت‌های حضوری خود را تعطیل کنند و اکنون در حال تغییر شیوه‌های آموزش از نظام آموزش حضوری به نظام آموزش و یادگیری الکترونیکی به ویژه آموزش آنلاین هستند. این شرایط به وضوح در ایران و سایر کشورهای جهان قابل مشاهده است. پژوهش حاضر، با هدف بررسی تاثیر کرونا بر آموزش پایه اول ابتدایی انجام گرفت. این پژوهش به صورت کیفی انجام شده که در آن ۱۰ خانواده مورد مطالعه قرار گرفتند. برای گردآوری اطلاعات از روش مصاحبه عمیق و «خود شرح حال نویسی» و از طریق نمونه گیری هدفمند انجام شد. روش تجزیه و تحلیل یافته‌ها، تحلیل محتوای متن مصاحبه است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که تمامی خانواده‌ها موافق آموزش حضوری هستند و همچنین معتقدند آموزش حضوری تاثیرات مثبت دیگری از جمله اجتماعی شدن دانش آموز، کاهش وابستگی به خانواده و استقلال دانش آموز داشته است که در آموزش مجازی این شرایط فراهم نیست.

واژه‌های کلیدی: کرونا، آموزش، آموزش ابتدایی، پایه اول ابتدایی، رضایت والدین.

مقدمه

تا پیش از ژانویه ۲۰۲۰ جهان بر اساس نظم عادی و شکل گرفته خود در حوزه اقتصاد، سیاست، فرهنگ، آموزش و روابط بین الملل عمل می‌کرد. اما پیدایش کوید ۱۹ که ترازدی این روزهای دنیای کنونی است، علاوه بر نگرانی‌های مربوط به تلفات جانی، نگرانی‌های جدی در خصوص وضعیت اقتصاد جهانی، توسعه یافتگی، فقر و عدالت ایجاد کرده است. یکی از مسائل اصلی در این زمینه موضوع ارائه خدمات در اقتصاد جهانی است. در بحث خدمات، بررسی آموزش به عنوان یکی از اصلی‌ترین حوزه‌های ارائه خدمات و آثار آن بر توسعه اقتصادی، عدالت اجتماعی و آثار بلند مدت فرانسلی مورد بحث بوده است. تغییر رویکردهای حال حاضر آموزشی از منظر مقابله با کرونا و از منظر تغییرات نظام آموزشی به سمت کارایی بالاتر در جهت پیشگیری و مقابله با تهدیدات و بحرانهای جهانی نظیر کرونا قابل توجه است. کوید ۱۹ با تعطیلی در سراسر جهان، اقتصاد، فرهنگ، آموزش، ورزش و ... را با چالشی جدی مواجه کرد و سبک زندگی جدیدی را پیش روی مردم نقاط مختلف جهان قرار داد. تحولی که این خانه‌نشینی در حوزه آموزش ایجاد کرد، قابل توجه بود، تحولی که در آن فضای مجازی و استفاده از زیرساخت‌های اینترنتی و ابزارهای مناسب برای برخورداری از این ظرفیت، حرف اول را می‌زند. کرونا ادامه آموزشها را با اختلال مواجه کرد و آموزش مجازی راهکاری برای عدم توقف آموزش در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی مختلف انتخاب شد، راهکاری که گرچه برای عدم توقف آموزش اتخاذ شده است اما دانشجویان و دانشگاه‌ها را با چالش جدید و پیچیدگی‌های خاصی روبه‌رو کرد (ابطحی‌فروشانی و همکاران، ۱۳۹۹). اگر چه پاندمی کرونا، مشکلات زیادی بر تمام شاخص‌های جامعه از جمله سلامت مردم تحمیل کرد، اما منجر به شکوفایی برخی قابلیت‌ها در کشور شد که از جمله آن می‌توان به فراگیر شدن و رونق یافتن آموزش مجازی در سراسر کشور اشاره کرد. به نظر می‌رسد که آموزش مجازی در کشور ما وارد یک فاز جدیدی شده و توجه بیش تری به آموزش‌های مجازی معطوف شده است. از طرف دیگر، مسؤولین امر نیز بیش از پیش بر اهمیت آموزش از راه دور و آموزش‌های مبتنی بر یادگیری الکترونیکی واقف شده‌اند. بنابراین انتظار می‌رود که با توسعه زیرساخت‌های لازم از قبیل توسعه شبکه سراسری اینترنت و افزایش سرعت آن، تولید نرم افزارهای آموزشی تعامل محور، و استفاده از تجارب کسب شده در این پاندمی شاهد رونق روزافزون آموزش مجازی در کشور باشیم و حتی بعد از پایان یافتن شیوع کرونا، این نوع آموزش در کنار آموزش حضوری تداوم داشته باشد (غفوری فرد، ۱۳۹۹).

مقارن با تحول تکنولوژی ارتباطی در دهه‌های اخیر، آموزش در منزل به عنوان جایگزینی برای آموزش در مدرسه در بسیاری از کشورها گسترش یافته است. در سالهای اخیر، خانواده‌ها به دلایل متعدد از جمله ارزشهای خاص فرهنگی و مذهبی، عدم تناسب برنامه‌های مدرسه با نیازهای فرزندان و پایین بودن سطح آموزش در برخی مدارس به آموزش فرزندان خود در منزل رغبت بیشتری نشان داده‌اند. بزرگترین مزیت آموزش در منزل این است که می‌توان با توجه به ویژگی‌ها، علایق و توانایی‌های هر دانش آموز برای او برنامه ریزی نمود. مدت زمان دوره تحصیلی نیز با توجه به توانایی دانش آموزان تنظیم میشود و آنان مجبور نیستند با همکلاسی‌های خود همگام باشند. بدین ترتیب از آموزش لذت برده، دچار اضطراب و نگرانی نمیشوند (شکوهی یکتا و پرند، ۱۳۸۶).

آموزشی مجازی، شیوه‌ای بدیع برای ارایه آموزش به مخاطبان راه دور است که با استفاده از وب به عنوان واسطه صورت می‌پذیرد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۰). آموزش مجازی به طور کلی سبک آموزشی جدیدی است برای کسانی که فرصت حضور در کلاس را ندارند. (ابطحی‌فروشانی و همکاران، ۱۳۹۹).

در آمریکای شمالی آموزش در منزل گسترش یافته است و به عنوان یک سبک آموزشی پذیرفته شده است. از دیدگاه جامعه‌شناختی این تمایل با رشد ایدئولوژی نئولیبرال تبیین می‌شود. از این دیدگاه الزامات اساسی زندگی امروزی و فشارهای ناشی از ازدیاد جمعیت، انسانها را به سوی این نوع آموزش سوق داده است. علاوه بر این والدین نیز از اینکه در یک حرکت اجتماعی مشارکت دارند، احساس رضایت می‌کنند. حس کارآمدی، پیوند با شبکه‌های اجتماعی و فعالیت گروهی از متغیرهایی هستند که با احساس رضایت والدین رابطه دارند (شکوهی یکتا و پرند، ۱۳۸۶).

بسیاری از افراد نسبت به آموزش مجازی بد گمان هستند زیرا دوره‌های آموزش مجازی اغلب به وسیله موسسات جداگانه‌ای ارائه می‌شوند و به وسیله اساتید مدعو یا مربیانی که درجه دکترا خود را دریافت ننموده‌اند ارائه شده است. مخالفان آموزش مجازی عقیده دارند که این نوع آموزش جایگزین مناسبی برای دانشگاه سنتی نیست و نتیجه می‌گیرند که آموزش مجازی محلی برای کسب منافع مالی است. همچنین اشاره می‌کنند که دوره‌های مجازی، کیفیتش پایین تر از استانداردهای آموزش می‌باشد. درحالی که بحث‌هایی درمخالفت با آموزش مجازی وجود دارد موافقانی نیز از این شیوه آموزشی حمایت می‌کنند. آنها پیشنهاد می‌کنند که عدم تعامل رو در رو را می‌توان به وسیله بحث‌های مجازی درسیستم بولتنی، ویدئو کنفرانس برخط یا فهرست پستی جبران نمود. آموزش مجازی همچنین می‌تواند مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان، عمق یادگیری، یادگیری اشتراکی و مهارت‌های حل مسأله را بهبود دهد (صادقی و همکاران. ۱۳۹۰).

مهمترین مزیت آموزش مجازی در شرایط حاضر باتوجه به شیوع ویروس کرونا، عدم حضور دانش آموزان در کلاس درس می‌باشد که تضمین کننده سلامت دانش آموزان و کارکنان مدرسه و دانشگاه‌ها خواهد بود. از آنجا که در این نوع آموزش کلیه ارتباطات از طریق اینترنت انجام می‌شود لزومی به حضور فیزیکی مدرس و فراگیر در کلاس نیست. تنها کافی است مدرس یا فراگیر از طریق یک دستگاه کامپیوتر از منزل یا نزدیک ترین مرکز متصل به اینترنت به دانشگاه مجازی متصل شوند این امر خود سر منشأ مزایا دیگری است چرا که با این اوصاف دیگر نیازی به صرف هزینه برای ساختمان سازی آموزشی نخواهد بود. از سوی دیگر در شهرهای بزرگ منجر به کاهش رفت و آمد در شهر و کمتر شدن ترافیک شهری و آلودگی هوا می‌شود. مزیت دیگر آموزش مجازی عدم کلاس درس به زمان خاص است که سبب می‌شود دانشجو یا دانش آموز سر فرصت و در زمان مناسب به بررسی و یادگیری درس بپردازد. همچنین این سیستم برای افراد شاغل که وقت آزاد محدودی برای تحصیل دارند کاملاً مناسب است (موسوی و جعفری. ۱۳۹۹).

میرانی سرگزی و همکاران (۱۳۹۹) در بررسی انجام شده بر روی کرونا و چالشهای آموزش مجازی در ایران برخی از دلایل موفقیت آمیز نبودن آموزش مجازی در شرایط بحرانی کرونا در ایران را بیان می‌کنند که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ✓ مشکل بودن آموزش مجازی برای مقطع ابتدایی (دانش آموز ابتدایی باید در کلاس و با نظارت معلم که شیوه‌های تدریس را آموزش دیده آموزش ببیند)؛
- ✓ عدم دسترسی همه اعضای خانواده به امکانات سمعی و بصری هوشمند (نابرابری دیجیتالی)
- ✓ نداشتن مهارت لازم بسیاری از خانواده‌ها برای آموزش فرزندان خود در خانه؛
- ✓ ایجاد اضطراب و نگرانی در دانش آموزان و خانواده‌ها؛
- ✓ همکاری نکردن خود فرزندان در امور درسی با والدین (جدی نگرفتن فضای آموزش از راه دور)؛
- ✓ و ...

هدف از تحقیق انجام شده بررسی تفاوت آموزش حضوری و مجازی و میزان رضایت والدین دارای فرزند پایه اول ابتدایی از آموزش مجازی است.

روش تحقیق

رویکرد این تحقیق کیفی است. برای جمع آوری اطلاعات از مصاحبه عمیق با والدین دانش آموزان پایه اول ابتدایی و روش خود شرح حال نویسی استفاده شده است. جامعه پژوهش همه خانواده‌های شهر قاین را در بر می‌گیرد که کودکان اول ابتدایی دارند و آموزش آنها به صورت مجازی در خانه صورت می‌گیرد و از طریق نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. تعداد نمونه‌های تحقیق، ۱۰ خانواده است که ۵ خانواده دارای تحصیلات عالیه دانشگاهی و ۵ خانواده فاقد تحصیلات عالیه دانشگاهی هستند و از آنها مصاحبه عمیق صورت گرفته است. برای ثبت مصاحبه‌ها، تمامی مکالمات به صورت صوتی ضبط شد. سپس مصاحبه‌های ضبط شده توسط خود پژوهشگر به دقت گوش داده و نوشته شد. پس از جمع آوری و سازمان دهی اطلاعات، از روش تحلیل محتوای مصاحبه برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده استفاده شد.

یافته های پژوهش

یافته‌های به دست آمده از پژوهش طبق جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که در آموزش مجازی ۸۰٪ آموزش توسط والدین صورت می‌گیرد و تنها ۲۰٪ توسط معلم، در صورتی که در آموزش حضوری عکس این موارد است.

جدول شماره ۱: مقایسه تاثیر آموزش والدین و معلم در زمان حضوری و مجازی

آموزش توسط معلم	آموزش توسط والدین	
۸۰٪	۲۰٪	حضوری
۲۰٪	۸۰٪	مجازی

در این تحقیق نمونه‌ای از مشکلاتی که والدین در آموزش مجازی فرزند کلاس اولی خود با آن مواجه هستند را در زیر بیان می‌کنیم:

۱- سطح علم والدین و آشنایی والدین با شیوه تدریس: در آموزش مجازی ابتدا والدین دورسی که معلم ارسال کرده از طریق فضای مجازی و شیوه آموزش آن را یاد می‌گیرند و بعد به کودک آموزش می‌دهند و در واقع با توجه به میزان سواد و علم والدین دانش آموزش هم مطالب درسی را از طریق مجازی و در خانه از والدین می‌آموزند. این در صورتی است که والدین فاقد تحصیلات عالی به توجه به تغییرات زیاد دروس و نحوه آموزش آنها به مشکل برمیخورند و میزان یادگیری کودک کاهش پیدا میکند.

۲- عدم همکاری دانش آموز با والدین: آموزش مجازی به دلیل همکاری نکردن کودک با والدین، نبودن جو رقابتی بین دانش آموز با همکلاسی هایش و عدم تکرار دروس باعث می‌شود کودکان یادگیری کمتری نسبت به حضوری داشته باشند و در آموزش مجازی صرفاً رفع تکلیف می‌کنند تا یادگیری دقیق مطالب. همچنین در آموزش مجازی به دلیل درگیری زیاد والدین با کودکان در یادگیری، بازی گوش بودن بچه‌ها و عدم شناخت والدین از شیوه‌های تدریس برای یاد دادن مطالب به بچه‌ها که گاهی سعی می‌کنند با دعوا به کودکشان یاد دهند که باعث زدگی کودکانشان از درس و مدرسه، سرخوردگی کودک و همچنین ایجاد اعصاب خوردی برای خود والدین می‌شود به خصوص والدینی که چند فرزند در حال تحصیل دارند.

۳- تغییر دروس و شیوه آموزش: یکی دیگر از مشکلات تغییر زیاد دروس و نحوه آموزش است. به توجه به صحبت‌های والدین تغییر دروس و شیوه آموزش باعث می‌شود با مشکل روبه رو شوند و نتوانند به خوبی به فرزندشان آموزش دهند همچنین والدین به دلیل مشغله‌هایی که دارند این امکان برایشان فراهم نیست تا با شیوه‌های جدید از جمله شعر، کاردستی و ... فهم دروس را برای دانش آموز آسان کنند.

۴- یکنواختی و عدم وجود تنوع در خانه: در آموزش حضوری با توجه به تنوعی که معلم در آموزش هر درس به کار می‌برد میزان یادگیری آنها افزایش پیدا می‌کند و با اشتیاق هر درس را یاد می‌گیرند ولی مجازی ایجاد این تنوع‌ها برای والدین امکان پذیر نیست. همچنین در مدرسه با وجود تنوعی که دانش آموزان دارن از جمله ورزش، نقاشی، زنگ تفریح و حتی رفت آمدی که دارن روی اخلاق و روحیات بچه‌ها خیلی تاثیر گذار است ولی در آموزش مجازی مدرسه و خونه یکی شده و یکنواخت است انگیزه ای برای دانش آموز نیست و صرفاً تکالیف را برای جواب به معلم انجام می‌دهند نه برای یادگیری مطالب.

۵- از مشکلات دیگر آموزش مجازی این است که در آموزش مجازی حتما باید یک فرد پا به پای کودک برای آموزش باشد چون دانش آموز کلاس اول هنوز توانایی خواندن ندارد که به تنهایی بتواند از طریق گوشی مطالب ارسالی معلم را بخواند و جواب بدهد و در کل درگیری والدین با فرزندانشان بیشتر است و این برای والدینی که مادر فاقد سواد و پدر هم شاغل است و یا هر دو شاغل هستند مشکل بزرگی ایجاد می‌کند. همچنین برخی خانواده‌ها که چند دانش آموز دارند نداشتن گوشی به تعداد دانش آموزان و عدم توانایی مالی برای تهیه آن و مشکلات دسترسی به اینترنت از جمله مواردی هستند که این شیوه آموزش را برای والدین مشکل کرده است.

۶- افزایش زمان یادگیری: در آموزش حضوری مدت زمانی که والدین اختصاص می‌دهند به یادگیری یا انجام تکالیف فرزندشان نهایتاً ۲ ساعت است و بیشتر یادگیری در مدرسه توسط معلم صورت می‌گیرد ولی در آموزش مجازی تقریباً کل روز را در حال آموزش به کودکشان هستند در حالی که میزان یادگیری فرزندشان هم کاهش پیدا کرده است.

والدین دارای تحصیلات عالی هم با این مشکلات مواجه هستند ولی به میزان همکاری آنها با دانش آموزانشان و به میزان وقتی که برای یادگیری مطالب به فرزندانشان اختصاص می‌دهند میزان یادگیری کودکشان متفاوت است و به نسبت متفاوت‌تر از فرزندان والدینی است که تحصیلات کمتری دارا هستند و کمتر با شیوه آموزش آشنایی دارند. آموزش مجازی با توجه به مشکلاتی که داشته پیامدهای مثبتی نیز دارد از جمله آشنایی بیشتر والدین به درسهای فرزندشان، چون وقتی معلم درس می‌دهد دانش آموز که خوب متوجه نمی‌شود و والدین باید یاد بگیرن تا بعد به دانش آموز آموزش بدهند و در کل والدین درگیرتر هستن همچنین همکاری والدین با دانش آموزان بیشتر است در صورتی که در زمانهای قدیم کل یادگیری بر عهده معلم بوده و والدین همکاری کمتری داشتن علاوه بر این آموزش مجازی باعث آشنایی بیشتر والدین و دانش آموز با فضای مجازی شده است.

نتیجه گیری

نتایج به دست آمده از پژوهش نشان می‌دهد که تمامی خانواده‌ها چه دارای تحصیلات عالی و چه فاقد تحصیلات عالی با آموزش حضوری بیشتر موافق هستند زیرا آموزشهای معلم به صورت حضوری و ارتباط حضوری معلم با دانش آموزان را تأثیر گذارتر می‌دانند. از طرفی تمامی والدین بیان کردند که دانش آموزان حرف شنوی بیشتری از معلم نسبت به والدین در منزل دارند و همچنین بودن دانش آموزان در فضای مدرسه تأثیرات مثبت دیگری از جمله، بودن در کنار دوستان و همکلاسی‌ها، تأثیر پذیری و ایجاد رقابت بیشتر با سایر همکلاسی‌ها برای یادگیری بهتر مطالب، آشنایی بیشتر با جامعه و اجتماعی شدن کودکان، تکرار بیشتر دروس توسط معلم در طی هفته و یا طی پرسش و پاسخ‌های کلاسی، تنوع در شیوه یادگیری برای هر درس و داشتن تفریحاتی از جمله ورزش، نقاشی، زنگ تفریح، جشن و... که سبب ایجاد انگیزه در دانش آموزان شده میزان یادگیری را افزایش می‌دهد. همچنین بیان می‌کنند که آموزش حضوری علاوه بر یادگیری بهتر دانش آموزان به دلیل حضور در یک مکان متفاوت، داشتن همکلاسی‌ها و وجود نظم موجود در این مکان روی اخلاق و روابط اجتماعی، آشنایی با اخلاق و رفتارهای متفاوت و وابستگی کمتر آنها به والدین تأثیر گذار است. در شیوه مجازی بیشتر یادگیری بر عهده والدین است و این مسئله برای والدینی که تحصیلات عالی ندارند مشکلات بیشتری ایجاد کرده است علاوه بر آن حتی با وجود همکاری زیاد والدین با دانش آموزان باز هم میزان یادگیری کودکشان نسبت به حضوری کاهش یافته است و تمام والدین این شیوه را برای پایه اول مناسب نمی‌دانند.

منابع و مراجع

- ۱- ابطحی فروشانی، سیده آسیه؛ کتابی فشکی، مریم؛ میرزائی عباس آبادی، حامد. ۱۳۹۹. ادراک از آموزش‌های مجازی در دوران کرونا. دومین کنفرانس مهندسی صنایع، اقتصاد و مدیریت.
- ۲- شکوهی یکتا، محسن؛ پرند، اکرم. ۱۳۸۶. آموزش در منزل جایگزین آموزش در خانه. فصلنامه خانواده پژوهی. سال سوم. شماره ۱۰.
- ۳- صادقی، مهدی؛ ملکی نیا، عماد؛ بجانی، حسین. ۱۳۹۰. تضمین کیفیت آموزش مجازی از طریق آماده سازی مربیان. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظاری. سال سوم. شماره ۴.
- ۴- غفوری فرد، منصور. ۱۳۹۹. رونق آموزش مجازی در ایران: توان بالقوه‌ای که با ویروس کرونا شکوفا شد. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۲۰(۴). ۳۳ تا ۳۴.
- ۵- موسوی، مریم؛ جعفری، فائزه. ۱۳۹۹. آموزش مجازی در دوران کرونا، فرصت‌ها و چالش‌ها. اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت.
- ۶- میرانی سرگزی، نرگس؛ حیدری آبروان، محمد جواد؛ عسکری، مهتاب؛ خوش خواهش، رویا. ۱۳۹۹. کرونا و چالش‌های آموزش مجازی در ایران. دومین کنفرانس روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و مشاوره.

